

DOLENJSKE NOVICE

... Dolenjske Novice izhajajo vsak drugi četrtek; ako je ta dan praznik, dan poprej.

Cena jim je za celo leto 14 K., za pol leta 7 K. Naročnina za Nemčijo, Bosno in druge evropske države znaša 16 — K., za Ameriko 18 — K. List in oglasi se plačujejo naprej.

Vse dopise, naročnino in oznanila sprejema tiskarna J. Krajec nasl.

Kako lahko določimo sladkobo mošta z navadno trgovsko tehtnico.

Vzemimo čisto, prazno steklenico z ozkim grlom, ki drži približno eden liter. Steklenico postavimo na dobro trgovsko tehtnico in jo iztirirajmo tako, da kažeta jezička tehtnice ravnotežje.

Nato napolnimo steklenico s čisto, mrzlo, najboljše deževno ali potočno vodo. Na drugo skledčko tehtnice postavimo utež 1 kg. Nato dolijemo ali odlijemo toliko vode, da kažeta jezička tehtnice zopet natančno ravnotežje.

Tik ob površini vode nalepimo nato zunaj na steklenici ozek trak papirja tako, da stoji njega zgornji rob tik ob površini vode v steklenici. Nato vodo izlijemo in napolnimo steklenico natančno do iste višine z moštom. Mošt ne sme še kipeči in mora biti čist, to je precej skozi platneno krpo.

Videli bomo takoj, da je mošt težji kakor voda. Stehtajmo, za koliko je težji. Kolikor gramov tehta mošt nad eden kilogram, to število delimo s štirimi in od izidka odštejmo tri, pa dobimo težne odstotke sladkorja v moštu.

Ako naprimer doženemo, da tehta mošt 72 gramov nad kilogram, potem računamo takole: $72 : 4 = 18 - 3 = 15\%$.

Tak mošt ima torej 15% sladkorja, to je v 100 litrih mošta 15 kg sladkorja.

Če hočemo zvedeti, koliko volumnih ali prostorninskih odstotkov alkohola bo imelo vino iz njega, treba je le, da odstotke sladkorja pomnožimo s šestimi desetinkami, torej $15 \times \frac{6}{10} = 15 \times 6 : 10 = 90 : 10 = 9 \text{ vol } \%$.

Vino iz tega mošta bo imelo po končanem kipežu 9 litrov alkohola v hektolitru. — Ako dosežemo vsaj toliko močno vino, smo lahko zadovoljni. Mošt pa, ki ima pod 15% sladkorja, da preslabotno vino, zato bi mu kazalo sladkor dodati. Letos bo pa dosti mošta, ki bo imel komaj 12% sladkorja, slajenje bi bilo torej splošno umestno.

Kdor doda moštu sladkor, naj ga raztopi v moštu takrat, ko spravlja mošt v sod. Oslajen mošt je dobro premešati in skrbeti za to, da dobro pokipi.

B. Skalicky.

Dolenjskim Novicam v slovo.

S pričujočo številko prenehajo Dolenjske Novice za vselej izhajati. S tem izgubimo zopet en list kmetijskega značaja, kajti Dol. Novice so bile kot lokalni kmetijski list osnovane in ta značaj so tudi več ali manj vzdrževale do zadnjega.

Pojav, da preneha kak list s kmetijskim ali sploh izobraževalnim značajem izhajati, ni razveseljav. Medtem ko imamo političnih listov že v izobilju in ko rastejo še vedno novi taki listi kot gobe po dežju, manjka nam izobraževalnih listov vseskozi.

Našemu kmetu, obrtniku in srednjemu stanu sploh je pa izobrazbe krvavo potrebna. Članke gospodarskega in izobraževalnega značaja bo čital vsak gotovo vedno z večjim veseljem. Vsaj bo svet po prestani hudi bolezni — svetovni vojski — brez dvoma neznanško napredoval in nujno potrebno bo, da bo ž njim hitel naprej tudi naš kmet in obrtnik. Da informira svoje bralce o stremljenju drugih narodov za gospodarskim napredkom, o novih izkušnjah in iznajdbah na gospodarskem polju, o vprašanjih narodnogospodarskega značaja itd., je naloga dobrega lista za širše sloje našega ljudstva. In takega lista nimamo, dasi ga krvavo potrebujemo.

Končam z željo, da bi se umirajoče Dol. Novice prerodile v duhu časa, da bi jim kimalo sledil poučen list za kmetijstvo in malo obrt, ki bi seveda lahko prinašal tudi domače in tuje novice na političnem polju v obliki kratkega pregleda.

Našemu ljudstvu, posebno kmetom in obrtnikom in pred vsem njih naraščaju kličem: Berite dobre strokovne in izobraževalne liste. Izobrazbe je vsakdo potreben, posebno pa še tisti stanovi, ki so pod vplivom neugodnih okoliščin v izobrazbi zastali. Najhitreje je mogoče napredovati v izobrazbi s čitanjem. Duševna hrana ni človeku nič manj potrebna kot telesna. Kdor ne čita, zaostaja, kdor zaostaja — nazaduje!

Izobrazujmo se — berimo in hiteli bomo z ostalimi kulturnimi narodi naprej! S kulturnim napredkom raste tudi gospodarski napredek in politična moč vsacega naroda.

B. Skalicky.

Našim fantom.

(P. Štrumbelj.)

Vojska je deloma že končana. Večina naših fantov in mož se je vrnila na svoje zapuščene domove. Mnogi so prišli po dolgih letih muke in trpljenja iz vjetništva tesnih spon. Eui so se vrnili čvrsti in zdravi, kakor so odšli od doma, drugi — reveži — pohabljeni za vedno. Komaj smo jih čakali, sinove naše domovine, a sedaj, ko so tukaj, ali smo jih v resnici veseli? Da, razveselili smo se jih, pozdravljajoč jih po dolgih letih nestrpnega čakanja, razveselili smo se jih tako, da smo v trenutku pozabili vse trpljenje, kar smo ga prebili dolga leta nesreče.

Veseli smo naših fantov, a tudi žalostni smo jih. Dobre, poštene in zdrave mladeniče smo poslali od doma, a kakšni so se vrnili? Domovina, ti si kakor zdravje, a plakaš gotovo, ko vidiš, kakšne sinove ti je vrnila tujina. Kje je ostala prikupljiva prijaznost naših fantov, kje njih zdrava šala, kje lepa domača pesem? Oh, kje? Vse so jim ukradli tujci zlobni, hudobni. Vzeli so, kar je bilo lepega v njihovih srcih in so jih zastrupili s strašnim strupom vseh mogočih grdobj. Najzoprnejša izmed vseh je kletev v vseh jezikih posebno v laškem. Kdor zdaj kolne, kolne laško, kakor da ne bi imeli Slovenci izrazov za kletvine, ki jih prav nič treba ni. Je pa že tisočkrat lepši slovenski „h...č“ kakor laška „m...a“ — se vsaj po „kranjsko“ sliši. Ali naši fantje? Kar nekam imenitno se zdi vsakemu, če zna laški, četudi samo kleti. Kakor kuga se je razpasla ta nesnaga po naših slovenskih krajih in vsaka druga beseda je laška kletev, grda tako, da mora biti poštenega človeka sram, ko sliši, da naši slovenski fantje tako surovo preklinjajo.

Najhujše pa je, da je od tega strupa otrovana že šolska mladina. Samo slučaj. Pridem v šolo. „Ta-le je pa klet“ — pravi Matijček, kazoč Janezka. Začudim se. Kako pa zna takle frkolin, komaj komolec visok, kleti. „Kaj pa je rekel?“ Matijček se zvija: „Povedal bi, pa me je sram“. „Le kar povej, ne bo nič hudega, Matijček. Komaj spravi iz sebe: „p...“ „No, Janezek, kje si se pa tega naučil?“ „Saj

naš Miha zmeraj tako pravi, pa sosedov Jurij ravno tako, pa sem slišal in sem rekel še jaz tako, pa so se mi smejali.“

No, tako-le je, naši fantje, ki ste bili naš ponos in naša moč! Ni zadosti, da ste zastrupljeni sami, še te naše male zastrupljate z grdim strupom, ki ste ga prinesli od vseh strani sveta. Ali res niste videli in slišali pri drugih narodih nič lepšega, nič boljšega, kar bi bili vzeli s seboj za spomin, kakor te grde kletve? Če niso imeli tujci nič dobrega, kar bi posnemali, še to bi jim bili pustili in drugačni bi se vrnili k nam, in bolj bi vas bili veseli, kakor smo sedaj.

In ravno ta narod slovenski, ki je bil od nekdaj dober in blag, je moral pobrati vse najgrše, najslabše. Fantje, ali boste tako grdo blatili našo mlado, komaj odrešeno domovino? Če ji že nečete delati časti, saj sramote ji ne napravljajte! Pustimo drugim narodom, kar je njihovega, sami imamo zadosti slabega, ni treba, da bi še od drugod vlačili skupaj nesnago in grdobje.

Fantje! Ni še prepozno! Vzdromite se, dokler je še čas, da boste zopet naš ponos in čast domovine. Ne varajte naših upov, ki smo jih stavili na vas, ne oskrnjajte naše domovine s tujimi madeži!

Jubilej.

V petek, dne 24. oktobra t. l., praznoval je v krogu svoje rodbine in nekaterih svojih ožjih prijateljev sedemdesetletnico svojega rojstva g. Franc pl. Šuklje, dvorni svetnik v p. in graščak na Kamnu pri Novem mestu.

Hvaležnost zahteva, da se tega odličnega rojaka spomnimo zlasti mi Dolenjci, za katerih korist je deloval pl. Šuklje od prvega početka svojega javnega delovanja.

Rojen v Ljubljani iz očeta Belokranjca, je pl. Šuklje po dovršenih visokošolskih študijah postal profesor zgodovine na naši gimnaziji. Tu je poročil svojo zvesto mu udano družico na trnjevem potu življenja, iz znane rodbine dr. Rosinove iz Kandije.

Že leta 1883. je Šuklje stopil v politično življenje kot deželni poslanec kranjski in leta 1885 kot prvi slovenski državni poslanec za dolenjska mesta v državni

Škrljevo.

Zgodovinski opis. Spisal Ivan Steklasa. (Dalje.)

Radoljico so imeli Kajzelji še l. 1735. (Šentrupeški župnijski arhiv.) Javnih služb niso obnašali razen Ivana Adama, ki se je povzdignil do časti dekana stolnega kapitelja ljubljanskega leta 1649. Bil je ob enem tudi župnik na Dobu, ker je ta župnija spadala pod kapitelj ljubljanski. (Valvasor, VIII. 690.) Ivan Adam Kajzelj je bil tudi deželni odbornik leta 1641 in 1642. (Valvasor, IX. 89.) Jurij Honorij Kajzelj je bil kot duhovnik član duhovniške bratovščine sv. Mihaela v Mengšu. Umrl je leta 1692. (Zgodovinski Zbornik. L. 1873. str. 396.)

Kajzelji so bili jako pohlepni za imetkom, kar sodimo po hudih pravdah, ki so jih imeli nasledniki Martina Kajzelja s proštom novomeškim odnosno župnikom šentrupeškim radi vinske desetine v Apneniku. Pravdo je začel že sin Martinov Gašper, a nadaljeval jo je z vso odločnostjo sin le tega Ivan Danijel. Pravda je trajala celih 25 let (1640—1665) ter se je končala na korist Kajzeljev, ki so

dobili po razsodbi vso desetino v Apneniku. Tedanji novomeški prošt Ivan Andrej Stemberg (1653—1666) je izročil v ime šentrupeškega župnika vso desetino, pridržal pa si je še nadalje vse pravice na desetino v Apneniku, in sicer na tretji del, kakor jo je imel v celi župniji od žita in vina. Kesneje je dobil šentrupeški župnik zopet to vinsko desetino v Apneniku, kajti nahajamo jo zapisano po vseh desetinskih zapiskih do l. 1848. (Zgodovina župnije Šent Rupert, str. 90.)

Ivan Danijel Kajzelj se je oženil z Marijo Margareto, sestro Mihela Scherenburga, posestnika Mokronoga. Leta 1654 je zapisan prvičrat v šentrupeški župnijski krstni matici kot gospod Kajzelj. Leta 1658 se mu je narodila hči Marija Judita, a leta 1660 pa Judita Terezija ter je zapisan v krstni knjigi že kot baron (perillustris). Ta Ivan Danijel je bil tako premožen, da je kupil še graščino mokronoško od svojega svaka. Povečal in uredil je tudi Škrljevo. Na Valvasorjevi sliki (XI. 223) vidimo lepo urejen vhod v grad od iztočne strani, koder je bila izpeljana lepo ograjena pot po obronku brda do grajskih vrat. Zdaj vodi od te

strani v grad le ozka steza med redkim sadnim drevjem. Grad pa je ostal sicer v zunanosti nespremenjen do današnjih dni. Kajzeljevi so živeli takrat v prijateljsstvu s sosednimi vlastelini v Rakovniku (Barbovi, na Dobu (Wazenbergi), v Zagorici (Schreiberji), v Kotu (Apfalterni in v Mokronogu (Scherenburgi), s katerimi so si tudi kumovali. Celo z domačim župnikom Štefanom Belčičem so si bili dobri, dasi so imeli z njim dolgotrajno pravdo. Sodimo to po tem, ker nahajamo župnika Belčiča zapisanega kot kuma drugi hčeri Kajzeljevi leta 1660. (Župnijski arhiv šentrupeški, krstne knjige.) Toda l. 1674 je zadela rodovino škrljevskih Kajzeljev velika nesreča. Ko se je nekega dne baron Ivan Danijel Kajzelj zabavljaval v mokronoškem gradu na keglišču, se je v nekem prepiru nanj tako silno razjezil njegov svak Anž Josip Scherenburg, brat Ernesta Mihela, da mu je zasadil nož v prsa ter je vsled tega za pol ure umrl. Valvasor (XI. 396) zagovarja morilec, češ, da ni bil samo srdite čudi, nego tudi včasih prava zmeda.

Ker Ivan Danijel ni imel moškega potomca, je ostala njegova vdova Marija

Margareta gospodarica obeh graščin Škrljevega in Mokronoga. Živela je večidel v Škrljevem, posebno odkar je izročila Mokronog Francu Ernestu baronu Reissigu, ki je oženil njeno starejšo hčer Marijo Izabelo Judito. 29. decembra 1677 je bila še gospodarica mokronoške graščine. Na ta dan je podpisana na listini, s katero se prezentira za župnika mokronoškega Jakob Schrott novomeškemu proštu Germaniku grofu Turnu. (Listina fasc. XIX. Nro. 2 v novomeškem kap. arhivu. Prepis v moji zbirki.) Mlajša hči Judita Terezija pa je vzela leta 1684 Henrika barona Russensteina, posestnika Hmelnika in Strmola, a hčeri iz tega zakona, Katarini Elizabeti, tedaj svoji vnukinji, je zapustila vdova Marija Margareta baronica Kajzelj v oporoki iz leta 1695 grad in posestvo Škrljevo. To Katarino Elizabeto baronico Russenstein je oženil Anton baron Langemantel ter je dobil z njo posle smrti Marije Margarete Kajzelj leta 1709 posestvo Škrljevo, ki je ostalo v lasti pri tej rodovini do l. 1791. (Supplemente zu des Freiherrn von Valvasor Topographie von Krain von Breckerfeld pod Greulach).

zbor na Dunaju. Od tedaj je posvetil vse svoje delovanje zlasti v gospodarski napredek svoje slovenske domovine, predvse pa Dolenjske.

V državnem zboru je vsled svoje bistroumnosti, svojega odločnega nastopa in svojega govorniškega daru užival ugled in simpatije ne samo pri slovanskih poslancih, temveč tudi pri naših narodnih nasprotnikih.

Šuklje se je izkazal zlasti strokovnjaka v upravnih, prometnih in finančnih vprašanjih, vsled česar je bil ponovno voljen referentom za državni proračun, kateri težavni in zaupanja vredni mandat se je od strani poslanske zbornice poverjeval le najspretnjšim njenim članom. Da je Šuklje svojo nalogo vedno častno izvršil, je znano.

Kot deželni poslanec kranjski je Šuklje dosegel naposled najvišjo stopnjo v avtonomni upravi, ko je postal deželni glavar vojvodine Kranjske. Tudi tu se je izkazal moža na svojem mestu. Žal, da je bilo njegovo delovanje le kratko, kajti njegov talent ni dal spati znanemu izdajici dr. Šusteršiču, ki je s svojo brezobzirnostjo povzročil, da je pl. Šuklje raje odstopil, kakor da bi se podal na polje korupcije in protizakonitosti. Odložil je častno mesto deželnega glavarja in se je umaknil iz političnega delovanja.

Da se je to zgodilo v veliko škodo ne samo naše dežele, temveč vsega našega naroda, ve vsak, ki mu je znano koruptno in protinarodno delovanje dr. Šusteršiča in zadnjega deželnega odbora kranjskega, žalostnega spomina.

Ko je pričela svetovna vojska, je bil pl. Šuklje med tistimi, ki je pravilno ocenjeval njen pomen in ki je trdno pričakoval zmago antante in osvoboditev našega naroda izpod tujega jarma. Vsaj je kot zgodovinar, kot dolgoleten parlamentarec in kot bivši visoki državni uradnik jako dobro poznal trhleno stavbo in upravno gnilobo stare Avstrije. — Z mladeniškim poletom in iskrenim rodoljubjem v srcu je na dan preporeda našega pozdravljaj v naši sredi našo narodno pomlad.

Vsi, ki Šukljeja poznamo, smo bili uverjeni, da bo tega, tako modrega, kakor izkušenega moža postavil naš narod tja, kamor je ob tako važni priliki spadal in kjer je stal že pred mahinacijami Šusteršičevimi. Žal, da se to ni zgodilo in da se je na zaslužnega moža čisto pozabilo.

Šele v zadnjem času je naša vlada poklicala Šukljeja k aktivnemu delovanju, imenujoč ga predsednikom upravnega sveta dolenjskih in drugih lokalnih železnic Slovenije. Prepričani smo, da bode tudi na tem polju pokazal jubilat svoje obsežne izkušnje. Vsaj se ima cela Dolenjska in Belokrajina v prvi vrsti le njemu zahvaliti za sedanjo železniško zvezo. Upajmo, da bo izvedel predvsem svoj davni načrt železniške zveze s sosedno Štajersko in z jugom, zlasti z morjem. To vprašanje, ki je ob brezbriznosti prejšnjega deželnega odbora skoraj popolnoma zaspalo, je sedaj, po ureditvi naše narodne države, postalo tem bolj pereče.

Šuklje uživa zaupanje najširših krogov našega naroda. Vsaj je časten občan Ljubljane, našega mesta, občine Šmihel-Stopičje in skoraj vseh občin ob dolenjski in belokranjski progi. Bog daj temu odličnemu možu mnoga leta preživeti v sedanjih telesnih in duševnih svežestih, v srečo ljubeče ga njegove rodbine in v blagor naše slovenske domovine, ki jo on tako prisrčno ljubi. Mnogaja ljeta!

Usmilite se, usmilite se!

Namreč slepcev se usmilite! Ponatis nemo pismo slepega vojaka, katero bi naj vzbudilo novih dobrotnikov. Četudi Dolenjske ne bodo več izhajale, vendar temu je pripravljen knjigar Urban Horvat v Novem mestu še dalje nabirati darove za slepe naše vojake ter jih odposiljati blagi materi naših največjih siromakov, č. sestri Klari. Ker Vas, velečlenjeni naročniki, Dolenjske ne bodo več nadlegovale s proš-

njami za slepe vojake, prosimo najprisrčneje: ne zabite najbolj nesrečnih revežev, usmilite se jih, nabirajte darove pri vsaki veselici, gostiji, sploh pri vsaki priliki in pošljite svoto na gori imenoven naslov ali pa tudi naravnost na Zavod za slepe v Ljubljano.

Veselošpustovani gospod urednik! Čast mi je zopet enkrat, da Vam lahko pišem. Temelj tega pa je namreč zahvala za 191 kron, katere smo sprejeli. Dolgo že nismo dobili nikakega daru ter smo bili že mnenja, da se je z nabiranjem darov za nas prenehalo. Ne mislite pa, velešpustovani gospod, da mislim to od Vas, ampak od nikoder nas ne podpirajo več. Seveda največ je temu krivo to, ker vidimo invalida-vojaka za vsakim ogrom in na vsaki cesti. Najlepša Vam hvala v imenu vseh mojih sobratov slepih vojakov. Pri nas slepcih se je sedaj zelo spreminilo. Nismo več nastanjeni namreč v jugoslovanski bolnici, ampak smo v zavodu za slepe. Ustanovili so namreč v Ljubljani zavod za slepce, kjer pa se izobrazujemo tudi mi. Vseh slepih vojakov nas je danes še šestnajst, civilnih slepcev pa še več. Sedaj pred enim mescem smo dobili zopet tri nove slepe vojake. Dva sta jo priromala iz italijanskega ujetništva, eden pa iz Nemške Avstrije. Iz italijanskega ujetništva je prišel eden popolnoma slep in mu poleg tega manjkata še obe roki. Ta je pa največji revež, kar nas je slepcev. Tudi drugi je popolnoma slep in ima eno roko zelo slabo. Oba sta Dolenjca. Tretji pa je dobil svojo porcijo na koroški fronti, kjer je bil ranjen od puškine kroglice in ujet. Ta je torej izmed Slovencev, ki je za našo mlado državo oslepel. Mogoče se še nahaja kakšen kje v kaki bolnici, pa najbrž ga ni. Saj je eden dovolj!

Blagovolite sprejeti, velešpustovani gospod urednik mnogo pozdravov od vseh slovenskih slepih vojakov, posebno pa od mene — Šoster Franc. — Ljubljana, dne 24. novembra 1919.

Slovstveni tečaj v Novem mestu.

Janez Trdina piše v nekem svojem pismu iz Novega mesta: „Za višjo literaturo je tukaj ultima Thule.“ S tem je rekel, da tu ni ne literarnega kroga, niti prilike, nove slovstvene pojave svetovne literature čitati in študirati. „Le po naključju se zasači kaj boljšega“, dostavlja svoji gojni trditvi.

Ta kulturni nedostatek se čuti v sedanjih časih menda bolj, kakor sploh kedaj prej. Mrtvilo vlada v Čitalnici, Dolenjsko pevsko društvo počiva na lovorikah minulih let in gledališke predstave so redko dramilo vsakdanje toposti. Krajčeva tiskarna, nekdanja založniška podjetje z lastno iniciativo (Narodna biblioteka, Spisi Kristof Šmida, Valvazor i. dr.) je postala služnica ljubljanske veletiskarne; celó Dolenjske Novice, ta vztrajni glasnik naše dolenjske metropole, so na tem, da zaključijo z današnjo številko svoj XXXV. letnik in ž njo tek svojega življenja. In odkar smo ločeni od ostalega kulturnega sveta, nam preti, da duševno zaostanemo, če se nam zveze s kulturnimi središči kmalu zopet ne odpro.

Lani po prevratu se je poskusilo z ljudskimi predavanji. Pričetek je sicer dobro kazal, dvorano Narodnega doma je parkrat napolnilo hvaležno ali vsaj radovedno poslušalstvo vseh slojev, toda vrsta predavateljev se je končala s — prvim. Letos pa namerava gimn. ravnatelj Wester zasnovati slovstveni tečaj, namenjen vsem, kateri se hočejo natančneje seznaniti s slovenskim slovstvom. Predavatelj ima v načrtu: postanek in razvoj našega slovstva, čitanje in obravnavanje najlepših poezij Prešernovih, Gregorčičevih, Aškercovih, Župančičevih itd. Tečaj je preračunjen na 12 ur, morebiti tudi več, po dve uri na teden. Pričelo bi se takoj po Novem letu. Ker potrebuje Podporno društvo za učence na tukajšnji gimnaziji vira novih dohodkov, bi udeleženci plačali za cel tečaj nagrado po 20 kron. Pri količajšnjem zanimanju

našega občinstva bi pripadel na ta način Podpornemu društvu lep znesek.

Gospodje, gospe in gospodične, kateri bi se hoteli udeleževati teh literarnih večerov, naj se blagovolijo priglasiti v knjigarni g. Urb. Horvata vsaj do dne 31. dec. t. l. — Predavanja se bodo vršila v novi gimnaziji, če se ne dobi kje druge primerne prostora, in sicer ob dveh delavnikih od 17. do 18. ure ali tudi pozneje.

Franjo Neubauer:

V jesenski noči.

Ko veter ne najde pokoja
v oblačnih jesenskih nočeh,
nad njivami bega in blodi
po travnikih in po gozdéh,

ko luna beži pod oblaki
in seva nemirno nebo,
plašijo me slutnje grozeče
in noče mi sen na oko.

Pod nébesom dvigne se burja,
zajoka ji žalostno piš,
plašna zašumijo drevesa,
potrese zidovje se hiš.

Težak je naval mojih misli,
in čas neizmerno je dolg!
Potihnilo burje ječanje,
krog mene samota in molk.

Kar zvonček zapoje v samoto,
zakliče jutranji klicar,
srce pa zasluti, začuti,
da bliža rešitve se žar.

Dolenjske Novice končajo

z današnjo 35. številko svoj 35-letni obstoj. Ne bomo na novo moledovali o veliki izgubi, katero je imelo Katol. Tiskovno Društvo z izdajanjem Dolenjskih Novic, saj bi nam to ne koristilo nič. Pod sedanjimi dragimi razmerami tiskarskih potrebščin in tiskarskega osobja in na drugi strani pri tako pičlem številu plačujočih naročnikov pa sploh ni misliti na nadaljno izdajanje lista.

Hvala Vam najlepša, velečlenjeni trajni in stanovitni naročniki ter sodelovalci našega lista! Tisočera hvala Vam vsem, ki ste imeli najboljšo voljo, list ohraniti, a se Vaša volja ni dala udeležiti iz razlogov, katerih ne bomo danes ponavljali.

Želimo Vam ob tem bridkem slovesu milostipolne in zdrave božične praznike ter srečnejše in zadovoljnejše novo leto 1920, ki naj bi bilo blagoslovljeno za Vas in nas!

Uredništvo in upravništvo.

Pomozimo si sami!

Vprašanje dolenjskih transverzalnih železnic Brežice - Novo mesto in Sevnica - Trebnje je bilo za časa svetovne vojske utihnilo. Pač se je še med vojno osnovala tretja zveza med Dunajem in Trstom, toda ta železniška zveza ne bi bila peljala skozi Dolenjsko. Kajti dunajski in trščanski kapitalisti, ki so hoteli izpeljati to zvezo, niso mislili na nas, nego na svojo korist. Osnova transverzalne Brežice - Novo mesto, katero je odobral tudi, kakor pravijo, avstrijski vojni minister, se je pa podrla skupaj z Avstrijo. In tako so nam izginile še obljube za vselej. Ne kaže nam tedaj nič drugega, nego da si pomoremo sami. Ker je zidava transverzalne Brežice - Novo mesto za zdaj radi prevelikih stroškov nemogoča, pride v poštev le transverzalka Sevnica - Trebnje. Tukaj je treba le še 15 kilometrov že-

leznice dogotoviti in zveza je dobljena. Že meseca januarja letošnjega leta je začel za to podjetje delovati po Dolenjskem g. Črne; s kakšnim uspehom, pa ni znano, kakor tudi ne, v kakšnem stadiju se nahaja zdaj to vprašanje. Vprašanje te zveze pa je za Dolenjsko z vsakim dnevom važnejše. Koliko denarja leži zdaj nakopičene pri nas po hranilnicah in raznih bankah, a tudi pri posameznikih. Denar, vložen v podjetje, kakor je ta železnica, bi gotovo več nesel, nego po hranilnicah ali bankah. Združimo in sezidajmo to železnico na akcije, ki bodo imele brez dvoma svojo stalno ceno. Ta transverzalka bo ves promet po Dolenjskem povzdignila, kajti vso robo bomo dobivali in odposiljali posebno iz Hrvaške, Slavonije in Banata ter iz Štajerske kar naravnost, a ne skozi Ljubljano ali skozi Karlovec. Pa tudi v političnem pogledu ne bo ta transverzalka brez važnosti, ker bo vezala Mali Štajer neposredno z Dolenjsko, a po njej bi imel tudi velik del Dolenjske neposredno zvezo z Zagrebom in z našo novo prestolnico Belgradom.

Tedaj Dolenjci, vzdramimo se in pomozimo si sami, kajti če bomo čakali pomoči od drugod, ostanemo na cedilu, kar smo doživeli v stari Avstriji tolikokrat, a bi se nam moglo zgoditi tudi zdaj, če ne posežemo sami vmes.

Domače in tuje novice.

Odprte prodajalne lahko ima, kdor želi, v nedeljo 21. decembra 1919.

Imenovanje. Gospod knezoškof je imenoval stolnega prošta, premeta Andreja Kalana za svojega generalnega vikarja. — Mons. dr. Andreju Karlinu, ki je odvezan od tržaško-koperske škofijske stolice in imenovan od papeža za naslovnega škofa temskega in prestolnega asistenta papeževa, je poverjeno vodstvo Zavoda sv. Stanislava v Št. Vidu.

Odvetnik dr. Ivo Česnik vlijudno naznanja, da je odprl svojo pisarno v Kandiji-Novem mestu (dr. Buhovi vili).

Poročil se je v Novem mestu dne 13. t. m. g. Janko Filec, sedlar in tapetnik v Novem mestu z gđno Alojzijo Fajdiga. Bilo srečno!

Umrli je dne 29. novembra 1919 v Ljubljani jezuit, preč. g. P. Jakob Verhovc v 81. letu svoje starosti. Bodi Bog gorečemu misijonarju bogat plačnik!

Umrli je 14. decembra v Dupljah na Gorenjskem župnik in pisatelj, prečast. g. Peter Bohinjec v 56. letu starosti. Svoj čas je župnikoval v škocijani v Mokronogu. R. I. P.!

Vrnila sta se iz ujetništva v Ljubljano frančiškana č. gg. P. Blaž Farčnik in P. Adolf Čadež. Prisrčno pozdravljena!

Šmihel pri Novem mestu. Tukajšnje novoustanovljeno izobraževalno društvo se jako lepo razvija. Prvikrat stopi v javnost na Štefanji dan dne 26. decembra z Ant. Medvedovo narodno igro v štirih dejanjih „Stari in mladi“. Začetek točno ob 3. uri popoldne. Igra, ki je polna najlepših prizorov, vabi že sama k obilni udeležbi, igralci bodo pa tudi, kakor trdno upamo, svoje uloge dobro rešili. Zato: Priidi in poglej! Vstopnina: Sedeži 1. vrste 5 K, 2. vrste 3 K, stojšča 2 K. Vstopnice so v predprodaji pri gđ. Mici Zamida, gostilničarki v Šmihelu. Preskrbite si jih pravočasno! — Igra se ponovi ob isti uri v nedeljo dne 28. decembra. — Društvena knjižnica začne poslovati z novim letom.

Naznanilo. Ženska javna bolnišnica v Novem mestu naznanja, da so glasom odloka zdravstvenega odseka za Slovenijo in Istro v Ljubljani z dne 8. oktobra t. l. št. 5453 zvišane oskrbne pristojbine do nadaljnjega za: III. razred na 9 kron; II. razred 20 kron; I. razred 30 kron počeni s 1. oktobrom t. l.

Gostilničarji, pozor! V tiskarni J. Krajec nasl., v Novem mestu se dobijo predpisane tiskovine iz naredbe ministrstva za notranje zadeve o omejitvi točenja alkoholnih pijač. Ta tiskovina mora viseti v

vsaki gostilni na vidnem prostoru, sicer je gostilničar kaznovan.

Zahvala. Vsem cenjenim damam in gospodom, ki so pri zadnji akademični prireditvi pripomogli do tako lepega gmotnega uspeha, najprišrenejša zahvala. Čisti dobček v znesku 2990 kron se je razdelil med 18 potrebnih prosilcev in sicer se je dalo 14 po 185 kron, štirim pa po 100 kron. Računi in imena prosilcev so v pogled pri abs. iur. O. Skaletu. Odbor.

Zopetna tatvina v kapiteljski cerkvi v Novem mestu. Torej popoldne po koru je klečal velik mož s postriženimi brkami v predzadnji klopi. Med tem, ko je cerkvenik šel uro navit, je ukradel z oltarja Marijinega Srca vse tri oltarne prte; zadnjič je bil ukraden gornji prt z oltarja Srca Jezusovega, dragocen križ z oltarja M. B., sveče, itd.

Dar. Krojač g. Pungrčar Alojzij je podaril za mestne uboge 67 K, zaslužek za delo ene suknje, ker mu je stranka predbacivala, da je cena pretirana.

Samopomoč! Vabilo k obnemu zboru Samopomoči, gospodarske zadruga javnih nameščencev in vpokojencev v Novem mestu, ki bo v nedeljo, dne 21. decembra 1919 ob pol 14. uri v porotni dvorani okrožnega sodišča v Novem mestu. Spored: 1) Odobritev pravil; 2) sprejem članov; 3) volitev načelnstva, nadzorstva in zapnikov; 4) slučajnosti. — Novo mesto, dne 15. decembra 1919. — Predsednik pripravljalnega odbora: Germ.

Obrotno društvo za Novo mesto in novomeški okraj prosi vse one člane, ki še niso plačali posmrtnine za prihodnji smrtni slučaj, da čim prej isto plačajo pri g. Jos. Koširju v Novem mestu. Enako tudi članarino za tekoči mesec.

Uradniške plače. V seji ministrskega sveta dne 5. t. m. je bilo rešeno uradniško vprašanje glede plač. Uradniki X. in XI. činovnega razreda bodo dobili 120 odstotno draginjsko doklado, uradniki višjih razredov pa dobe doklade v treh kategorijah, namreč po 100, 80 in 60 odstotkov.

V Slovenjgradcu sta ustanovila gg. Andrej Oset in Franjo Cajnko trgovino z vinom. Ker je to prva slovenska vinska trgovina v Slovenjgradcu in ker bosta imela na zalogi res pristna štajerska, banatska in dalmatinska vina, priporočamo to narodno vinsko trgovino vsem gg. gostilničarjem in drugim najtopleje. Opozorjamo na današnji inšerat!

Cenejša živila. Vsled sklepa ministrstva v Beogradu se bodo meseca januarja dajala cenejša živila revnim slojem brez sredstev, dalje delavcem, nameščencem ter uradnikom, ki so odvisni le od svoje dnevne, tedenske ali mesečne plače ozir. mezde.

Hvaležnost lepa čednost. Iz Amerike je prejelo naše uredništvo med drugimi osebnimi vestmi tudi sledečo pritožbo, ki označuje hvaležnost oziroma nehvaležnost obdarovanih Slovencev po ameriških dobrotnikih. „Cenjeni! Nadalje Vam sporočam, kot glayni tajnik (SNZ), kakor sedaj tajnik zgoraj imenovanega Reliefa, da pride iz Amerike okrog novega leta v Ljubljano nad 3800 do 4000 zabojev samih daril naših dobrih presrečnih Amerikancev, ki so poslali svojem s pomočjo naše Slovenske organizacije SNZ in Z. J. Ž. I. D. božična darila. Mi še do danes nismo v New Yorku gotovi z vsem pregledovanjem zabojev. Parnik še sedaj ne vemo ali bo šel preko Trsta, Gruzja ali Hamburga? Trije naši Slovenci bodo parnik spremljali med vožnjo. Dolenjska je najbolj bogata glede zabojev. V Velike Lašče pride celi vlak teh zabojev. Povejte doma Vašim vsem Dolenjcem, kaj jih čaka. Nadalje še Vam sporočam, da smo mi tukaj ožaljeni, ker nas občine po Sloveniji niso nič obvestile, ali so prejele one kište daril, katere so poslale naše dobre žene in dekleta od Zveze J. Ž. I. D. 16 taci zabojev je bilo. Tudi Novo mesto ima en velik zaboj. Letos s to drugo pošiljateljstvo nismo poslali nego 4 velike zaboje zdravil, naslovljeno na Deželno bolnico v Ljubljano. Edina občina Jesenice na Gorenjskem nam je poslala

zahvalno pismo. Ako bi poslale vse občine, bi naše žene lahko še poslale, tako pa ne! Konečno mojega sporočila Vas vse skupaj v imenu SNZ in Z. J. Ž. I. D. prav iskreno pozdravljam, ter pričakujem od Vas primerne odgovora. Fran Hudovernik. l. r.

Kletarski tečaji. V primeru z drugimi, bolj naprednimi vinorodnimi deželami, je naše kletarstvo še na nizki stopnji. Zaradi tega je zlasti sedaj, ko je nastala potreba, da vino izvažamo, nujno potrebno, da se naši vinogradniki poprimejo boljšega kletarjenja ter da pridelujejo dobro, okusno, čisto in stanovitno vino, ker je drugače nemogoče, s pridelki drugih vinorodnih dežel uspešno konkurirati. Kaj pomaga gospodarju-vinogradniku še tako lepo grozdje, ako ne zna iz njega pripraviti tako pijačo, kakoršno se dandanes po svetu zahteva? Ravnotako je tudi za kletarje, vinske trgovce in gostilničarje, ki posredujejo prodajo vina med pridelovalcem in občinstvom, znanje umnega kletarstva, zlasti pravilnega ravnanja s posodo in z vinom neobhodno potrebno, kajti iz najbolj zlahtne kapljice se z nepravilnim ravnanjem lahko naredi najgusnejša pijača! Da imajo ukaželjni priliko, se v umnem kletarstvu temeljito izučiti, priredi višji vinarski nadzornik B. Skalicky pri državni vzorni kleti v Novem mestu tekom tekoče zime več trodnevnih kletarskih tečajev. Kdor se misli katerega teh tečajev udeležiti, zgasi naj se takoj pri drž. vinarskem nadzorstvu v Novem mestu. Ker je število vdeležencev za vsak tečaj omejeno, treba se je, komur je na stvari ležeče, čim prej zglasti. Vsak, kdor bo v tečaj sprejet, bo o tem potom posebnega vabila vsaj en teden pred pričetkom tečaja obveščen. — Drž. vinarsko nadzorstvo za Kranjsko v Novem mestu.

Oddaja trt. Iz državnih nasadov na Kranjskem se bodo oddajale trte vinogradnikom pod sličnimi pogoji kot druga leta. Cene za male kmečke posestnike so: za 100 ključev 5 K, za 100 korenjakov prve vrste 20 K, druge vrste 10 K, za 100 cepčenk prve vrste 120 K, druge vrste 60 K. Zaloga cepčenk je le majhna. Kdor ne prinese županstvenega dokazila, da je mali posestnik, mora plačati dvojno ceno. Trte so namenjene v prvi vrsti kranjskim vinogradnikom za nasaditev lastnih vinogradov. Le potem, če kaj preostaja, jih dobe lahko tudi drugi naročniki. Bližje pogoje izve vsak iz razglasov pri županstvih vseh vinorodnih občin oziroma pri spodaj navedeni oblasti. — Naročila sprejema najpozneje do 15. svečana 1920 drž. vinarsko nadzorstvo v Novem mestu.

Delegacija proizvajalcev čilskega solitra za Jugoslavijo je ustanovljena. Poddelegat (za Slovenijo) je dipl. agr. A. Jamnik v Ljubljani, Miklošičeva ulica št. 8. Čujemo, da bomo kmalu preskrbljeni s čilskim solitrom, tem najvažnejšim dušičnatim gnojilom, katerega je naše kmetijstvo med dolgotrajno vojno tako silno pogrešalo. Naša polja, travniki in vinogradi so popolnoma izčrpani in ubožnari. Odtod slabe letine. Hlevskega gnoja povsod primanjkuje, zato bo našim kmetovalcem čilski soliter kaj dobro došel in to še posebno kot zanesljivo koristno umetno gnojilo, katerega rabiti so kmetovalci že od prej dobro vajeni.

Vojna posojila. V Ljubljani se je sestavil odbor, ki bo vodil zadevo glede vojnih posojil. V ta namen je stopil v „Zvezo upnikov za privatnopravne terjatve v Avstriji“.

Glas in prošnja prebivalcev Ljubljanske ceste. Obstoji stroga kazen za voznike, če prehitro vozijo po mestu. Žal, da se odredba premalo upošteva, o čemur smo se lahko prepričali pretečen teden na Ljubljanski cesti, ko je neki voznik s prenaplno vožnjo smrtno povozil znanega gluhlega in mutastega reveža iz Žabje vasi. To omenjeno mimogredé. Naravnost nerazumljivo pa je, da smejo vozariti skozi naše mesto težko obloženi avtomobili s takšno pretirano in predrzno naglico, da ni v nevarnosti samo človeško življenje, ampak trpé naše hiše in naša poslopja, posebno ob Ljubljanski cesti. Te hiše se

pri težkih avtomobilih in hitri vožnji tako temeljito tresejo, da se vidi v več hišah že večje pike itak rahlega starega zidovja ter se nam dela s tem velika škoda. Največje obsodbe vredno pa je, da vozijo večinoma takšni avtomobili v poznih in ranih nočnih urah! Ljudje, osobito bolniki in otroci, se kar stresavajo v posteljah, ko prigromi takšen nebodigatreba po cesti. Kaj imajo ti avtomobilisti, recimo verižniki, takšno kosmato vest, da si ne upajo prevažati blaga po dnevi in z mirno, previdno vožnjo? Trgovce, steber države in največje davkoplačevalce se preganja, s cenami pritiska, z velikanskimi kaznimi žuga in kaznuje, kaj ne, saj nikamur ne zbežijo, toda resnične navijače cen in nečloveške verižnike se pa pusti s peklenško naglostjo bežati skozi mesto! In takšni avti se vozijo v nočnih urah največkrat tudi brez luči. — Prosimo tedaj v interesu mesta in posebnim prebivalcev Ljubljanske ceste vse merodajne in v to poklicane oblasti za tozadevno hitro od pomoč.

Žrebanje Dobrodelne efektne loterije preloženo. Ker je bila zadnji čas radi tiskarske stavke izključena vsaka reklama za loterijo in ker zadnji čas radi kolokovanja bankovcev ni bilo mogoče po pošti pošiljati denarja za srečke, je predsedstvo delegacije ministrstva financ za Slovenijo in Istro dovolilo, da je žrebanje, ki bi se imelo vršiti dne 18. decembra, preloženo na 3. februarja 1920 ob 6. uri zvečer. Vse, ki razpečavajo, prosimo, naj nerazprodanih srečk ne pošiljajo nazaj, marveč jih pridno prodajajo naprej. — Vodstvo Dobrodelne efektne loterije v Ljubljani, Poljanski nasip 10.

Ustanovitev jugoslovanskega Orla v Pragi. Prvi jugoslovanski Orel se je ustanovil dne 15. oktobra v Pragi kot odsek jugoslov. katol. akadem. društva „Krek“. Jugoslovanski katoliški Orel v Pragi, središču moderne kulture, bo pač češkemu narodu jasen dokaz, da nam Jugoslovanom vera ni smešen anahronizem, da vidi tudi naša inteligenca v njej to, česar ne nadomesti nobena moderna kultura in tudi ne noben še tako idealno zamišljeni zakoni „svobodne morale“, prosti suženjskih spon vere — edini spas naroda.

Engelbert Gangl: Zbrani spisi za mladino. Teh spisov je pred kratkim izšel V. zvezek z jako zanimivo povestjo iz življenja: Vinski brat. Posebno radi jo bodo čitali Dolenjci, ker vsebuje povest dogodjaje iz novomeške in metliške okolice. Knjižnica je last in založba Društva za zgradbo učiteljskega konvikta v Ljubljani ter se dobiva v vseh knjigarnah.

Prorokovanje. — Viktor Hugo, slavni francoski pesnik in apostol človekoljubja, ki je bil rojen l. 1885 in je umrl leta 1902, je prorokoval sledeče stvari: „Pride dan, ko ne bo drugih bojišč razven tržišč, odprtih trgovini in duhov, odprtih idejam. Pride dan, ko se granate in bombe nadomeste z volitvami, splošnim glasovanjem narodov, častitljivim razsodiščem suverena senata, ki bo za Evropo to, kar je parlament za Anglijo. Pride dan, ko bodo kak top kazali v muzejih, kakor se kaže danes kak instrument torture in bodo strmeli, kako je sploh mogel obstajati tak instrument.“ — Take besede je govoril veliki mož iz minulega stoletja v prokletstvo barbarstva, vojne in nesreče sovraštva med človeštvom. Ali, koliko viharjev sovraštva je vihralo še preko človeštva; koliko truda in človeškega imetja je bilo še po tem Hugojevem proročanstvu žrtvovanih za — izdelovanje morilnih sredstev; koliko rek krvi je še namakalo tisto zemljo, ki naj bi prinašala človeku le blagoslov; koliko solzá je še lilo iz oči nešteti žrtev vojne katastrofe! Zamislimo se in pred oči nam stopi pretresljiva slika nepreglednega in nedoglednega gorja! In vendar je bil Viktor Hugo pesnik — prorok! In vendar se uresniči njegovo proročanstvo! To je trdna naša vera tudi danes — danes bolj, nego poprej! Pride dan, ki ga je gledalo proroško oko velikega francoskega pesnika in ko ga napovedujejo njegove besede! Mora

priti dan, ko se človek zave svojega dostojanstva, svojega velikega zvanja, svojega božjega izvora, ko bo človek res — človek, ki ne bo več sledil nizkim, surovim nagonom, marveč bo stremel gori k vzvišenim ciljem! Naj le pride hitro dan, ki ga napoveduje francoski pesnik: ko bodo klanja na krvavih bojiščih le še zlogolčen, mračen spomin iz minulih časov, in ko se bodo narodi borili le v plemenitem tekmovanju: na srečonosnem snovanju človeškega uma in blagoslovljenem delu človeške roke! Blagovestje Hugoja se izpolni: pride dan, ko bodo potomci strmeli, kako da je bilo sploh možno med prosvetljenimi ljudmi tako — barbarstvo, tako sovraštvo, taka podivjanost čustev!

Kje so naši telefoni? Dolgo časa že čakamo Novomeščani na obljubljeno telefonsko zvezo, kakoršno že imajo na Gorenjskem vsi večji kraji. Dolenjci smo zares povsod zadnji.

Uganka. „Kar sem in kar imam, za vse domovini hvalo dam!“ — Kdo je to? — „Verižnik!“

Brzobjavka. Mož dobi iz zdravilišča, kamur je poslal svojo bolno ženo, to-le brzobjavko: „Soproga umrla. Ali se naj pokoplje ali zažge?“ — Mož naglo odgovori: „Oboje! Gotovo je le gotovo!“

Združenje vseh davkov v enoten davek.

(Po «Slov. Gospodarju».)

II.

Kdo naj plačuje direktni davek?

Direktni davek naj plačuje:

1. Vsak družinski gospodar (gospodarica) v dotični občini, v kateri stalno biva ali se zadržuje več kakor eno leto sam ali s svojo družino.

2. Vsa podjetja ali podvzetja, katera se na katerokoli ime izvršujejo, in sicer v tisti občini, v kateri ima podjetje svoj sedež; ima sedež v tuji deželi, potem v občini, kjer se izvršuje obrat.

3. Ima inozemec, ki stanuje v tuji deželi, v naši deželi posestva, hiše, obrtnije, podjetja, ležeča premoženja, izposojen denar ali stalne plače, plačuje od vsega tega v tisti občini, kjer se je to obdačilo.

5. Da ni nepotrebnega računanja in pisanja, naj bo plača vseh državnih uradnikov, častnikov, duhovnikov in učiteljev države ali dežele, orožnikov in vseh vojakov ter vse osebe z državno pokojnino prosta vsakega davka. (Sedanje razmere, da se je z eno roko dalo in z drugo zopet vzelo, naj izginejo.) Glede zasebnega kakoršnjakoli premoženja morajo biti pa tudi vse te osebe po postavi obdačene.

5. Revne osebe (družinske gospodaje, ki nimajo nobenega posestva, hiše in nobenega drugega kakoršnjakoli premoženja, uboge viničarje, uboge dninarje, uboge prevžitarje, hlapce in deklet) naj pristojna davčna komisija v občini oprosti vsakega davka začasno ali tako dolgo, dokler se gmotni položaj dotičnika ne zboljša.

Prva naloga bi naj bila, ko bo znana skupna svota vseh dolgov in drugih sedanjih bremen, da se država z oddajo premoženja samo tistih, kateri so si ga nabrali v tej vojni, reši vseh teh dolgov in potem šele začne gospodariti za korist in blagor našega naroda in domovine.

Na podlagi skupne svote vseh raznih davkov iz leta 1913 ali 1914 (ker poznejša leta so bili davki nenaravni), bi država, oziroma finančna oblast visokost davkov po odstotkih vsako leto ali zvišala ali znižala tako, da potem vsa svota zadostuje za javna državna in druga bremena. Ta skupna svota se naj potem od okrajev in občin razdeli in sicer od davčne oblasti druge stopinje za okraje in od davčnega okrajnega oblastva za občine. Pri vseh teh razmerah delitve bi se naj krajevne ali občinske nezgode (toča in suša itd.) vpoštevale. V svrhu razdelitve občinske davčne svote naj bi se volile vsako leto v vsaki občini komisije z imenom „Delilna davčna komisija“, katera bi imela nalogo vestno in pravično razdeliti občinsko davčno svoto med obdačence, na

podlagi pridelkov ali dohodkov pretečnega leta.

Ta komisija naj bi bila sestavljena v občini do 200 obdačencev iz štirih, v občini od 200 do 400 obdačencev iz šest, od 400 do 800 obdačencev iz osem, od 800 do 1000 obdačencev iz 10 in od 1000 naprej iz 12 udov in ravno toliko namestnikov. Te ude naj bi vsaka občina vsako leto volila druge, da se s tem izogne vsakemu podkupovanju in protekciji. Seje za delitev davkov naj bi bile med časom od 1. decembra do 31. marca vsakega leta ter bi jih naj vodil ali nadzoroval davčni referent. Ko je davek primerno in pravično razdeljen, odredi nadzornik (davčni referent), da se plačilni nalogi sestavijo in izročijo davčni zneski davkarji za plačevanje. Za delilne davčne seje bi naj nadzornik oskrbel vse delo, ki bi bilo potrebno pri delilni seji. Da bi komisija natanko spoznala razmere vsakega obdačenca, naj bi se spisal od davčnega okrajnega oblastva za vsakega obdačenca delilni list. Davčni referent in njegovi uradniki bi imeli nalogo, vpisati in dostaviti v ta list vse spremembe med letom, ki so se izvršile na podlagi pogodb (ženitvenih, izročilnih in kupnih) v obče vse, kar obdačenca zadeva.

Dosedanje davčne oblasti naj bi se z davkarji združile in poslovale v skupnih uradih, da se lahko hitro ustmeno pozve o zadevi obdačencev, kar bi prihranilo mnogo potov in pisarij.

S to mislijo bo finančna oblast zamogla ustvariti nov zakon za direktni davek ter prav ugodno rešiti pri sedanjem pomanjkanju uradništva za našo državo tako važno finančno vprašanje. — Opomba uredništva: Ta članek smo dobili od slovenskega davčnega uradnika-veščaka. Prosimo še druge strokovnjake, da se oglasijo v tej zadevi.

Doneski k vremenoslovju Bele Krajine.

(28)

J. Šašel.

VI. kakšno vreme smo imeli v Beli Krajini, zlasti v adleški župniji, v zadnjih 10 letih v posameznih mesecih.

Kakor junija, imeli smo tudi julija izredno vročino in prav hudo sušo, ker smo imeli skoraj ves mesec prav vroče solne dni. Ker je tudi v tem mesecu držala skoraj zmirom burja, zato zopet julija nismo dobili zadostnega dežja, da bi bil dobro namočen in da ne bi bili prišli ljudje pri oranju do snega. 1. julija smo dobili sicer roso dežja, toda le toliko, da je zmočil prah po cesti. Nasprotno pa je dobro namočil na Bednjo, Pribince, v Tribučah, pa tudi v Vel. Selih, tako, da so drugi dan orali in okopavali. Toda med dežjem pa je padala nekoliko tudi toča na Bednjo, v Vel. Selih in v Vel. Plešivici, ki je naredila nekoliko škode, posebno na grozdju v Vel. Plešivici. 3. julija pa je zopet dobro namočilo od Tribuč do Purge, a pri nas nič. 9. julija pa je popoldne par ur deževalo in nekoliko še po noči in drugo jutro, da je sicer dobro namočilo, a vendar ne zadosti, pač pa toliko, kolikor ni bilo prej že od aprila. Ta dan, 9. julija, popoldne je pobila toča od Krasinca do Gribelj. Drugi dan presajali so po nekodi, kakor v metliški okolici, šele presad, ker ga prej niso mogli. Nekoliko dežja smo dobili pri nas tudi 20. julija. Za nekatere druge župnije v Beli Krajini pa je bil ta dan, ko obhajamo spomin sv. Elije, strašen dan, in deloma tudi za našo župnijo, pa le za 3 vasi. Po silni vročini prejšnjih dni se je ta dan popoldne naoblačilo in je začelo od Gorjancev sem hudo grmeti. Okoli 6. ure pa je nastal silen vihar, ki je lomil in krčil drevesa, podiral hiše, svinjake, skednje in kozolce. Med hudim nalivom pa je padala po nekaterih krajih tudi toča, ki je naredila ogromno škodo po vinogradih, vrtih in polju, pa tudi na hišah, posebno še v Črnomlju, kjer je pobila nebroj šip. Najhujše je bila prizadeta črnomaljska župnija,

kjer, kakor so pravili, ni padala z neba toča, ampak kosi leda. Uničeni so bili vinogradi v Rodinah nad Črnomljem, vsa polja okoli Črnomlja, posebno hudo še okoli Desinca in Čudnega sela, odkoder je prišla v Tribuč, na Pribince in do pol Bednjo. Najhujše je pobila v Tribučah, kjer je kazala ravno v tem letu letina najlepše v vsi naši župniji. Tu so bili nekateri pridelki skoraj uničeni. Žalostno je bilo videti posebno turšico, ki je kazala tako lepo in je bila visoka po nekaterih njivah po 2 do 3 metre in temnozeleni, ker se ravno v Tribučah ni poznala suša, kakor drugodi pri nas, ker so dobili parkrat zaostati dežja. Zdaj pa je bila vsa okleščena in močno polomljena in po tleh, da so jo pobirali in vozili cele vozove domu, kjer so jo polagali živini. Močno sta bila prizadeta in deloma tudi uničena proso in oves. Silna škoda je bila tudi na drugih pridelkih in po „sadežih“ to je vinogradih blizo hiš in vasi, kjer je bilo tudi skoraj vse uničeno. In sadje, ki je bilo po nekodi prav polno, posebno jabolka in hruške, je bilo po viharju večinoma otreseno in po toči odbito. Nekateri so ga nabrali kar cele gnojne koše. Nekaj manje, kakor v Tribučah, pa je naredila toča škode na Pribincih in pa na Bednjo, katerega pa je pobila le polovico, to je stran proti Črnomlju. Nekoliko škode je naredila tudi še po vinogradih v Vel. Plešivici. Poznati pa je je bilo nekaj malega tudi na Preložniku in v Vel. Selih, drugodi pa smo imeli samo silen vihar, ki nam je močno otresel sadje. Iz Tribuč pa se je obrnila toča v podzemeljsko župnijo, kjer je povzročila tudi ogromno škodo, posebno na Cerkovišču, v Gribljah in v Dragoših, po katerih vaseh je tudi preje že parkrat v tem letu potokla. Od tam pa se je obrnila čez Kulpo na Hrvatsko, kjer je pobila vasi od Mošanec do Pravutine. Sploh je bila v tem mesecu skoraj med vsakim dežjem toča, ki je naredila tu ali tam škodo. O strašni škodi, ki jo je napravila toča v črnomaljski župniji, je pisal „Slovenec“ z dne 23. jul. št. 166. to-le: „V petek, 20. julija, okrog 5. ure popoldan so se začeli zbirati pogubonosni oblaki nad Belo Krajino. To je bil tako strašen vihar, kakršnega ne pomnijo niti stari ljudje. Ob 6. uri začne padati toča, tako gosto in močno, da je razbila obilo število šip. Skoraj vsaka hiša ima nekaj šip razbitih, nekatere celo po 20 in še več. Opeka, vsa razbita, je padala po tleh; zdelo se je, kakor bi se hiše kar rušile in podirale. To je bilo nekaj groznega. Ljudje, vsi prestrašeni, obupani, so zdihovali, jokali. Ubogi pastirčki z živino na pašnikih! Živina se je vrtela po cestah, ni nikamor mogla, pastirji — vsaj nekateri — pa so našli zavetje v bližnjih pristayah. Toča je oklestila vse sadje, ki je bilo tako polno, vso turšico, fižol, z eno besedo, sploh vse, kar je na njivi. Ni čuda! Toča je padala z največjo silo celih 25 minut neprenehoma in je bila debelejša od orehov. Hvala Bogu, da so vsaj šenice že prej zvozili domov. Vihar je bil tako močan, da je ruval sadna drevesa, da celo hraste s koreninami vred in prevrgel dva kozolca, polna šenice. Vse je uničeno; turšica, ki je glavni pridelek, je vsa okleščena, razcefrana. Zato ni čuda, da gleda ljudstvo z bojaznijo in strahom v prihodnje dni, kako se bo preživelo.“ Potem je poročal „Slovenec“ tudi še, da je uničila toča vse tudi v Prežganju pri Litiji, kakor tudi v Črnučah in na Dobrovi, in da je prišel vihar z Gorenjskega, kjer je začel dvajati ob polu 4. uri popoldne. Pobila je pa tudi še, kakor je pisal „Slov.“ št. 167., v Loškem potoku, kjer je vse uničila posebno v vasi Mali log. — Potem smo imeli do konca meseca zopet hudo vročino in sušo. Kulpa je imela 16. julija 26.5 C, 19. pa 28.5 C toplote. 29. julija je kazal toplomer v senci 31 C, a na solncu celo 60 C. Koncem meseca so se dobile po vinogradih na črnomaljskih grozdih že črne jagode. Povprečne toplote pa smo imeli zjutraj ob 6. od 13 C do 20 C, popoldne ob 3. pa od 19 do 31 C.

Hranilnica in posojilnica

za Kandijo in okolico

registrovana zadruga z neomejeno zavezo

v lastnem domu v Kandiji

sprejema hranilne vloge od vsacega, če je njen ud ali ne, ter obrestuje

po čistih 2 $\frac{1}{2}$ %

Posojila se dovoljujejo na osebni kredit in na vknjižbo

po 4%

Odvetnik

dr. Ivo Česnik

naznanja, da je otvoril

∴ svojo pisarno ∴

v Kandiji-Novem mestu

— (v dr. Buhovi villi.) —

Preklic.

Podpisani javljam, da nisem plačnik za dolgove, ki bi jih, ali ki jih je že morda storila moja žena Jozefa Murn.

Ignacij Murn, mizar in po čestnik.

Naznanilo.

Slavnemu občinstvu, občinskim in župnijskim uradom vljudno naznanjam, da sem preselil svojo

tehnično pisarno

iz Črnomlja oziroma Gradaca

v Novo mesto, Glavni trg št. 94.

Priporočam se za vsa cenjena naročila za napravo načrtov in izpeljavo vseh vrst v to stroko spadajočih stavb, kakor: moderna gospodarska poslopja, železobetonske naprave, stropove, stopnjice, vodovode z vso hidravlično opremo po strokovni izpeljavi in primerni ceni.

Spoštovanjem

Pavel Bren,

mestni stavbenik - Novo mesto.

Gospodarska Zveza v Ljubljani

priporoča svojo bogato zalogo vsakovrstnih poljedelskih strojev po najnižjih cenah, kakor: reporeznice, drobilnih mlinov, plugov, slamoreznice, stiskalnice za grozdje, čistilnice (pajtelnov), mlatilnice, gepelnov, trijerjev, brzoparilnikov, gnojnih sesalk itd. — Za jesensko gnojenje ima na razpolago kostno moko.

I. SVETEC - Novo mesto

izdelovalnica kit

nasproti mestne hiše št. 94.

Kupuje mešane in rezane lase po najvišji dnevni ceni. V zalogi imam že izgotovljene lasne kite. Parfumerijo, mila vse vrste. Železa za kodrati lase itd. Ito, zobna krema. 1 tuba 6 kron. Vse po primernih cenah.

Slavnemu občinstvu vljudno naznanjam, da sem odprl v Haiderjevi hiši v Novem mestu

mesarijo in prekajevalnico
(selharijo)

Dobila se bo vsak dan sveža svinjina in teletina, mast in slanina, suho svinjsko meso in pristne kranjske klobase. Ob gotovih dneh bom prodajal tudi na trgu na stojnici zraven rotovža.

Odličnim spoštovanjem se priporočujem v obilen obisk

Jos. Jelenc,

mesar in prekajalec.

VAJENEC

vsaj 14 let star, se sprejme za mesarsko obrt pri - Alojziju Mežnaršiču, Novo mesto.

Posestvo na prodaj

(pol grunta) na lepi priliki blizu ceste, obstoječe iz hiše, gospodarskih poslopij, njiv in hoste ter se nahaja vse okrog in v bližini hiše, Natančneje se izve pri posestnici Franciški KOVAČIČ v Ločni št. 13 pri Novem mestu.

Zamenja se za živila:

moška srebrna ura in ženski zimski plašč. Vpraša se v prodajalni J. Krajec nasl. Novo mesto.

Proda se:

star klavir za začetnike, nov velik gramofon s ploščami in star štedilnik. — Naslov pove upravništvo Dolenjskih Novic.

Ravnokar je izšel veliki

slovenski spisovnik

zbirka pisem, listin in vlog za zasebnike, trgovce in obrtnike. — Sestavil Henrik Podkrajšek, profesor na kr. državni obrtni šoli v Ljubljani. Cena 24 kron. Priročna knjiga, katera je neizogibno potrebna za pisemski promet za vsakega v vseh življenjskih dneh. Naroči se lahko v vseh knjigarnah ali pa pri založniku Ig. pl. Kleinmayr & Fed. Bamberg, Ljubljana, Kongresni trg 2.

Gostilničarji, kavarnarji, vinogradniki pozor!

Trgovina z vinom Oset & Cajnko Slovenjgradec.

Naznanjava, da imava veliko zalogo najboljšega sortiranega, kakor: Muscatele, rizling, šipon, burgundec, portugiser, šilhar, pristnega ljutomercana, pekerčana, haložana, bizeljčana, ter črna dalmatinska in banatska stara in nova vina. Vino v steklenicah (buteljke). Razpošiljanje vina v sodih od 50 litrov naprej. Kupujeva iz vseh vinorodnih krajev vsa najboljša vina po najboljših cenah. — Se priporoča Andrej Oset in Franjo Cajnko.

Popravila

starih klobukov iz filca, za moške in za dame, se sprejema v najfinjšo izvršitev pri Franciški Kleindienst, Kandija št. 93.

Naznanilo.

Slavnemu občinstvu vljudno naznanjam, da sem zopet odprl

fotografsko obrt
v Kandiji št. 38, pošta Novo mesto.

Postrežba hitra, točna in po najnižji ceni. Slike za legitimacije se izgotavljajo v 24. urah.

Odličnim spoštovanjem se toplo priporočujem v cenjena naročila

Andrej Veršček,

fotograf.